

ÜREME ÇAĞINDAKİ KADINLARA VERİLEN EĞİTİMİN KADINLARIN CİNSEL SAĞLIK/ÜREME SAĞLIĞI DAVRANIŞINA ETKİSİ: YARI DENEYSEL ÇALIŞMA

THE IMPACT OF EDUCATION PROVIDED TO WOMEN IN REPRODUCTIVE AGE ON THEIR SEXUAL HEALTH/REPRODUCTIVE HEALTH BEHAVIOR: A SEMI-EXPERIMENTAL STUDY

Cevriye OCAKTAN TETİKÇOK¹, Seyhan ÇANKAYA¹, Hacer ALAN DİKMEN¹

¹ Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Konya, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu araştırma üreme çağındaki kadınlara verilen eğitimin kadınların cinsel sağlık/üreme sağlığı (CS/ÜS) davranışına etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırma tek grupta, yarı deneysel türde dizayn edilmiştir. Çalışma 28-29 Aralık tarihlerinde Konya ilindeki Karatay Belediyesine bağlı Ali Ulvi Kurucu Gençlik Merkezinde yapıldı. Gençlik merkezine kayıtlı 96 kadına iki gün CS/ÜS eğitimi verildi. Kadınlar eğitim öncesinde ve sonrasında değerlendirildiler. Veriler, Tanıtıcı Bilgi Formu, Cinsel Sağlık Bilgi Testi, Cinselliğe İlişkin Tutum Ölçeği, Cinsel Davranışlara İlişkin Tutum Ölçeğini, Cinsel Sağlık ve Kişisel Hijyene İlişkin Tutum Ölçeğini ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklardan Korunmaya İlişkin Tutum Ölçeği ile değerlendirildi.

Bulgular: Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması 20.3 ± 1.8 'dir. Kadınların eğitim sonrasında cinsel sağlık bilgisinin, cinselliğe ilişkin tutum ölçeği puanının ve cinsel davranışlara ilişkin tutum ölçeği puanının eğitim öncesine göre yükseldiği saptanmıştır ($p < 0.05$). Bununla birlikte kadınların cinsel sağlık ve kişisel hijyene ilişkin tutumu, cinsel yolla bulaşan hastalıklara ilişkin tutumu ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma yöntemlerine ilişkin tutumu bakımından eğitim öncesi ve sonrasında herhangi bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Sonuç: CS/ÜS eğitimi üreme çağındaki kadınların cinsel sağlık bilgisini, cinselliğe ilişkin tutumunu ve cinsel davranışlara ilişkin tutumunu olumlu yönde etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Davranış, Cinsel Sağlık, Cinsel Tutum, Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar, Eğitim, Üreme Sağlığı.

ABSTRACT

Objective: This study aims to investigate the influence of education provided to reproductive-age women on their sexual health/reproductive health (SH/RH) behavior.

Method: The study was designed as a single-group, semi-experimental type. It was conducted at the Ali Ulvi Kurucu Youth Center affiliated with the Karatay Municipality in Konya on December 28-29. Ninety-six women registered at the youth center received SH/RH education over two days. The women were assessed before and after the education. Data were evaluated using the Introductory Information Form, Sexual Health Knowledge Test, Attitude Scale towards Sexuality, Attitude Scale towards Sexual Behaviors, Attitude Scale towards Sexual Health and Personal Hygiene, and Attitude Scale towards Preventing Sexually Transmitted Diseases.

Results: The average age of the participating women was 20.3 ± 1.8 . It was observed that after education, women's knowledge of sexual health, attitude scale scores toward sexuality, and attitude scale scores towards sexual behaviors increased compared to before the education ($p < 0.05$). However, there was no significant difference in women's attitudes towards sexual health and personal hygiene, attitudes towards sexually transmitted diseases, and attitudes towards methods of preventing sexually transmitted diseases before and after education ($p > 0.05$).

Conclusion: SH/RH education positively influences sexual health knowledge, attitude towards sexuality, and attitude toward sexual behaviors of women of reproductive age.

Keywords: Education, Reproductive Health, Sexual Attitude, Sexual Behavior, Sexual Health, Sexually Transmitted Diseases.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Cevriye OCAKTAN TETİKÇOK, Dr. Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Konya, Türkiye. **E-mail:** ocaktancevriye@gmail.com

Bu makaleye atıf yapmak için / Cite this article: Ocaktan Tetikçok, C., Çankaya, S., & Alan Dikmen, H. (2024). Üreme Çağındaki Kadınlara Verilen Eğitimin Kadınların Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı Davranışına Etkisi: Yarı Deneysel Çalışma. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 9(3), 425-435. <http://doi.org/10.5281/zenodo.13623880>

GİRİŞ

Dünya nüfusunun %49.7'sini, ülkemiz nüfusunun %49.9'unu kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2022; World Bank, 2023). Bu nedenle kadın sağlığı gelişmekte olan ülkeler ve ülkemizde önemli sağlık konularından biridir. Kadının toplumsal statüsü, aile ve toplumdan kaynaklanan psiko-sosyal faktörler, bireysel sağlık durumu, çalışma hayatına katılımı, planlanmayan gebelikler, iki yıldan kısa doğum aralıkları gibi pek çok faktörler kadın sağlığını olumsuz etkilemektedir (Toker ve Çıtak, 2023). Ayrıca, kadınlar üreme çağına geldiklerinde hizmete erişimdeki engeller istenmeyen gebelikler, adölesan gebelikler, sağlıksız düşükler, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası komplikasyonlar, anne ölümü gibi birçok olumsuzluklarla karşılaşmaktadırlar (Koca Özdemir ve Buran, 2023; Saral ve ark. 2023). Dünya genelindeki sağlık araştırmalarına göre kadınlar erkeklerden daha uzun süre hayatta kalarak daha fazla sakatlık ve hastalıkla karşı karşıya kalmaktadırlar. Kadının fizyolojik özellikleri cinsel sağlık ve üreme sağlığının önemini ortaya koymaktadır. Cinsellik doğumdan ölüme kadar insan yaşamının önemli bir parçasıdır ve sağlık durumunun önemli bir göstergesidir (Bates,2011; DSÖ, 2005). Cinselliğin insanların hayatındaki önemine rağmen bu konu hâlâ gözden kaçırılıyor, gizli kalıyor ve hatta birçok bağlamda utanç verici kalıyor (Bozdemir ve Özcan, 2011; Sivil ve Yıldız, 2010). Türk toplumunda cinsellik ve cinsellikle ilgili konuların ayıp, günah ve yasak kapsamında değerlendirilmesi nedeniyle ailede, toplumda ve okullarda cinsellik konusuna yeterince değinilmemektedir (Bozdemir ve Özcan, 2011; Sivil ve Yıldız, 2010; Yücesan ve Alkaya, 2018). Türkiye'de cinsel sağlık eğitimi ilk ve ortaöğretim ulusal müfredatlarında ayrı bir ders olarak yer almamakta, üniversitede ise sadece sağlık bilimlerinin (tıp, hemşirelik, ebelik gibi bölümler) müfredatıyla sınırlandırılmaktadır. Cinsel Sağlık/ Üreme Sağlığı (CS/ÜS) hizmetleri bütünlük içerisinde ele alınmalıdır (Taşkın, 2021). CS/ÜS davranışlar ve tutumlar, inanç ve mitler, biyolojik riskler, genetik yatkınlık, toplumsal özellikler gibi faktörlerden etkilenmektedir. CS/ÜS meydana gelen sorunlar fiziksel sağlık, psikososyal ve ruhsal sağlığın bozulmasına neden olmaktadır (Zeren ve Gürsoy, 2018). Genel sağlık göstergesi olması açısından CS/ÜS hizmetlerine erişim ve bilgilendirme kadın sağlığında önemli bir yer tutmaktadır (Tanyag, 2018). Kadınların içinde bulunduğu aile yapısı, yaşadığı çevresel, kültürel ve toplumsal yapı, ahlaki değer ve tutumlar CS/ÜS belirleyen özelliklerdendir (Bhradwaj, 2023). CS/ÜS eğitim, tartışma ve uygulamayla yanlış olan tutumları değiştirilebilir olması açısından önemlidir. Bu durum kadınların CS/ÜS bilgi gereksinimi ihtiyaçlarını ortaya koymaktadır. Türkiye'de üniversite öncesi ve üniversite eğitimi sırasında bireylere yeterli özgün cinsel eğitim verilmediği için gençlere cinsellikle ilgili bilgiler aktarılamamakta, bu da cinsel mitlerin gelişmesine yol açmaktadır (Bozdemir ve Özcan, 2012; Ejder Apay ve ark., 2013). Cinsel mitler, cinsellikle ilgili gerçek bilimsel verilerle bağlantısı olmayan, kulaktan dolma bilgiler aktaran kişiler tarafından yayılan, toplumun hayal gücüyle şekillenen abartılı ve yanlış inanışlardır (Torun ve ark., 2014). Türkiye'de en yaygın cinsel mitler ve cinsel önyargılardan bazıları arasında eşcinselliğin bir hastalık olduğu ve toplum yapısını bozduğu; kadınlar çaresiz ve güçsüz bireylerdir; Cinsel ilişkinin her aşaması erkeğin kontrolü altındadır; bütün erkekler iyi sevişme becerileriyle doğarlar; cinsellik içgüdüselidir ve sonradan öğrenilemez; menopoz cinsel isteği tamamen ortadan kaldırır; mastürbasyon fiziksel ve psikolojik hastalıklara neden olur; kısa etekli kadın da tecavüzü hak ediyor (Ejder Apay ve ark., 2013; Gölbaşı ve ark., 2016). Gençlerde cinsel mitler cinsel işlev bozukluklarına, cinsel kimlik gelişiminde sorunlara ve cinsel yaşam kalitesinin düşmesine neden olmaktadır (Beckwith ve ark., 2009; Ejder Apay ve ark., 2013; Gölbaşı ve ark., 2016).

CS/ÜS ergenlik dönemindeki önemli bir sorun ve 10-19 yaş arası kız çocukları arasında istenmeyen gebelik gibi sağlığı tehlikeye sokan potansiyel sonuçlara yol açmaktadır (Vieira Martins ve ark., 2023). Birleşmiş Milletler'in verilerine göre İngiltere ve Fransa gibi Avrupa ülkelerinde 18 yaşın altındaki her 1000 kadından sırasıyla 12 ve 9'u doğum yaptığı bildirilmiştir. Bu doğum oranları düşük gelirli ülkelerde daha fazladır. Gelişmekte olan bölgelerde her yıl 15 ila 19 yaş arası 21 milyon kız çocuğunun gebe kaldığı ve yaklaşık 12 milyonunun doğum yaptığı tahmin ediliyor (WHO, 2019). CS/ÜS eğitimi verilen kadınlarda erken yaşta evlilikler ve adölesan gebelik oranları azalmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir (Martins, 2023). CS/ÜS eğitimi verilen bir araştırmada, eğitim verilen kadınların verilmeyenlere göre bilgi düzeylerinin arttığı bildirilmiştir (Ngwibete, 2023). Kadınların üreme sağlığı farkındalıklarının değerlendirildiği bir çalışmada, kadınların bilgi düzeylerinin istenilen düzeyde olmadığı ve modern doğum kontrol yöntemleri kullanmadıkları görülmektedir (Saral ve ark., 2023). Wang ve arkadaşları 2.483 kişi üzerinde yaptığı araştırmada, çevrimiçi olarak verilen üreme sağlığı eğitiminin, katılımcıların üreme sağlığı konusundaki bilgi düzeylerini önemli ölçüde

artırdığını bildirmiştir (Wang ve ark., 2015). Rahimi-Naghani ve arkadaşları katılımcılarının cinsel sağlık ve üreme sağlığı bilgilerinin orta düzeyde olduğunu, mit ve yanlış algılamaların CS/ÜS farklı yönlerden etkilediğini bildirmiştir (Rahimi-Naghani ve ark., 2016). Gönenç ve ark (2021) çalışmasında cinsel sağlık konusunda bilgilerin artırılmasında yüzyüze eğitimin cinsel mitlerin azaltılmasına yardımcı olduğu görülmektedir (Gönenç ve ark., 2021). Yapılan bir çalışmada CS/ÜS eğitimi verilmeyen genç kadınlarda bulaşıcı hastalıklardan korunma ve aile planlamasına ilişkin tutum puanlarının azaldığı görülmektedir (Boti Sidamo ve ark., 2023). Uluslararası ve ulusal çalışmalar incelendiğinde, üreme çağındaki kadınların CS/ÜS ile ilgili bilgilerinin yetersiz bulunduğu ve eğitim gereksinimlerinin olduğu belirtilmektedir (Decker ve ark., 2022; Frost ve ark., 2016; Mariaz ve ark., 2020; Murray Horwitz ve ark., 2018; Koca Özdemir ve Buran, 2023; Saral ve ark., 2023). Bu araştırma üreme çağındaki kadınlara verilen eğitimin kadınların cinsel sağlık/üreme sağlığı davranışına etkisini incelemek amacıyla planlanmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri;

H1: Kadınlara verilen CS/ÜS eğitimi kadınların CS/ÜS bilgi durumunu artırır.

H2: Kadınlara verilen CS/ÜS eğitimi kadınların cinselliğe ilişkin tutumunu yükseltir.

H3: Kadınlara verilen CS/ÜS eğitimi kadınların cinsel davranışlara ilişkin tutumunu yükseltir.

H4: Kadınlara verilen CS/ÜS kadınların cinsel sağlık ve kişisel hijyene ilişkin tutumunu yükseltir.

H5: Kadınlara verilen cinsel sağlık/üreme sağlığı eğitimi kadınların cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmaya ilişkin tutumunu artırır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma, üreme çağındaki kadınlara verilen eğitimin kadınların CS/ÜS davranışına etkisini incelemek amacıyla yarı deneysel türde ve tek grupta ön test-son test araştırma desenine uygun olarak yapıldı.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma 28-29 Aralık tarihlerinde Konya ilindeki Karatay Belediyesine bağlı Ali Ulvi Kurucu Gençlik Merkezinde yapıldı. Ali Ulvi Kurucu Gençlik Merkezine kayıtlı 200 üreme çağındaki genç kadın bulunmaktadır. Üreme çağındaki genç kadın sayısı yüksek olduğu için araştırmanın bu gençlik merkezinde yürütülmesine karar verilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Konya ilindeki Karatay Belediyesine bağlı Ali Ulvi Kurucu Gençlik Merkezine kayıtlı üreme çağındaki genç kadınlar araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeyip, tam sayım yöntemine göre gençlik merkezine kayıtlı üreme çağındaki toplam 200 kadına ulaşılması hedeflenmiş olup, 96 kadına ulaşılmıştır.

Dâhil edilme kriterleri; 15-49 yaş aralığında olan, okuma yazma bilen, Türkçe konuşma ve anlamada dili yeterli olan gönüllü kadınlardır araştırmaya alınmıştır.

Dışlanma kriterleri; çalışmaya katılmak veya anketleri doldurmak istemeyen, eğitimin verildiği tarihlerde çalışan kadınlar araştırmaya dahil edilmedi.

Veri Toplama Araçları ve Özellikleri

Veriler, Kadınların Tanıtıcı Bilgi Formu, Cinsel Sağlık Bilgi Ölçeği (CSBÖ), Cinselliğe İlişkin Tutum Ölçeği (CİTÖ), Cinsel Davranışlara İlişkin Tutum Ölçeği (CDİTÖ), Cinsel Sağlık ve Kişisel Hijyene İlişkin Tutum Ölçeği (CSKH) ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklardan Korunmaya İlişkin Tutum Ölçeği (CYBHK) kullanılmıştır.

Kadınların Tanıtıcı Bilgi Formu

Tanıtıcı bilgi formu araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmıştır (Decker ve ark., 2023; Frost ve ark, 2016; Gönenç ve ark., 2021). Araştırma formu, sosyodemografik ve CS/ÜS özelliklerini (yaş, eğitim durumu, medeni durumu, CS/ÜS ile ilgili herhangi bir sağlık sorunu yaşama durumu, okullarda CS/ÜS ile ilgili eğitimi verilmesine yönelik tutumu, CS/ÜS ile ilgili bilgi düzeyini yeterli bulma durumu gibi) inceleyen 19 sorudan oluşmuştur.

Cinsel Sağlık Bilgi ve Tutum Envanteri

Esen ve Siyez (2015) tarafından cinsel sağlıkla ilgili bilgi düzey ve tutumlarını ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Envanter bağımsız bölümlerden oluşmakta olup çalışmada envanterdeki; birinci, ikinci, dördüncü, beşinci, yedinci ve sekizinci bölümleri CS/ÜS ile ilişkili olduğu için kullanılmasına karar verildi (Esen ve Siyez, 2015).

Cinsel Sağlık Bilgi Testi (CSBT)

Cinsel sağlığın farklı boyutları ile ilgili bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik geliştirilmiştir. “Doğru”, “Yanlış” veya “Bilmiyorum” seçeneklerini içeren 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en düşük 0, en yüksek 34 puan olarak hesaplanmaktadır. Cinsel sağlık bilgi testinin KR-20 güvenilirlik katsayısı 0.71 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin kesme noktası bulunmamaktadır. Bu çalışmada, ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.70’dir.

Cinselliğe İlişkin Tutum Ölçeği (CİTÖ)

Cinselliğe ilişkin tutum ile ilgili bilgi düzeylerini ölçmek için oluşturulmuş olup, altı maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en düşük 6, en yüksek 30 puan alınmaktadır. Ölçekten yüksek puan alındıkça cinselliğe ilişkin tutumun olumlu olduğu belirtilmektedir. Ölçeğin cronbach alfa değeri 0.75 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada, ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı değeri 0.71 olarak bulunmuştur.

Cinsel Davranışlara İlişkin Tutum Ölçeği (CDİTÖ)

Cinsel davranışlara ilişkin tutum düzeylerini ölçen maddelerden oluşan beşli likert tipinde 9 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en düşük 7, en yüksek puan alınmakta olup, kesme noktası bulunmamaktadır. Ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.83 bulunmuştur. Ölçekten alınan puanlar arttıkça, cinselliğe davranışlara ilişkin tutumun olumlu olduğu ifade edilmektedir. Ölçeğin bu çalışmada cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı değeri 0.86 olarak bulunmuştur.

Cinsel Sağlık ve Kişisel Hijyene İlişkin Tutum Ölçeği (CSKHİTÖ)

Cinsel sağlık ve kişisel hijyene ilişkin tutum sorularını içeren beşli likert tipinde olup dokuz maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en düşük 9 ve en yüksek 45 puan olarak hesaplanmaktadır. Ölçeğin cronbach alfası 0.71 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan puanlar arttıkça o konudaki tutumun olumlu olduğunu işaret etmektedir. Bu çalışmada, ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı değerinin 0.73 olarak bulunmuştur.

Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklardan Korunmaya İlişkin Tutum Ölçeği (CYBHKİTÖ)

Cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmaya ilişkin tutum ölçeği beşli likert tipinde ve sekiz maddeden oluşmaktadır. Ölçek en düşük 8 ve en yüksek 40 puan olarak hesaplanmaktadır. Ölçeğin cronbach alfa 0.80’dir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklardan Korunmaya ilişkin tutumun olumlu olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmada ölçeğin cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.91’dir.

Araştırma Prosedürü

CS/ÜS eğitimi 28-29 Aralık tarihlerinde Konya ilindeki Karatay Belediyesine bağlı Ali Ulvi Kurucu Gençlik Merkezine kayıtlı olan ve eğitime katılan kadınlara verildi. CS/ÜS eğitimi powerpoint sunusu yapılarak verildi ve eğitimin sonunda eğitime katılan kadınlara literatür doğrultusunda oluşturulan eğitim kitapçığı dağıtıldı (Evcili ve Gölbaşı, 2017; Frost ve ark., 2016; Gönenç ve ark., 2021).

Kadınlara eğitim yapılmadan önce; Tanıtıcı Bilgi Formunu ve Cinsel Sağlık Bilgi Testi (CSBT), Cinselliğe İlişkin Tutum Ölçeği (CİTÖ), Cinsel Davranışlara İlişkin Tutum Ölçeğini (CDİTÖ), Cinsel Sağlık ve Kişisel Hijyene İlişkin Tutum Ölçeğini (CSKH) ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklardan Korunmaya İlişkin Tutum Ölçeğini (CYBHK) doldurmaları istendi.

CS/ÜS eğitimi verildikten sonra tekrar kadınlardan, Cinsel Sağlık Bilgi Testi (CSBT), Cinselliğe İlişkin Tutum Ölçeğini (CİTÖ), Cinsel Davranışlara İlişkin Tutum Ölçeğini (CDİTÖ), Cinsel Sağlık ve Kişisel Hijyene İlişkin Tutum Ölçeğini (CSKH) ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklardan Korunmaya İlişkin Tutum Ölçeğini (CYBHK) doldurmaları istendi ve ölçekler doldurulduktan sonra eğitim kitapçıkları dağıtıldı.

İstatistiksel Analiz

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi SPSS 20.0 (SPSS Inc., Chicago, IL, USA) paket programı ile analiz edilmiştir. Yapılan normallik analizinde tüm ölçeklerin Skewness ve Kurtosis

değerleri -1.50 ve +1.50 arasında olduğu için parametrik testlerden independent samples t tests yapılmıştır. Kadınların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için sayı, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma (SS) gibi istatistikler kullanıldı. Araştırmanın ikinci aşamasında ise CS/ÜS eğitimi öncesi ve sonrası (ön-test ve son-test) sonuçlarının karşılaştırılmasında paired samples t test kullanıldı. İstatistik anlamlılık düzeyi için $p < 0.05$ kabul edildi (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Araştırmanın Etik Yönü

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurul'undan etik onay (Karar no: 2023/1362) ve araştırmanın yapılacağı kurum olan Karatay Belediyesi'nden yazılı izin alınmıştır (Karar no: E-86140601-622.01-108075). Ayrıca örneklem kapsamına alınan tüm kadınlara çalışma hakkında bilgi verildi ve bilgilendirilmiş yazılı onamları alındı. Ayrıca katılımcılara, istedikleri zaman herhangi bir sebep belirtmeksizin çalışmadan çekilebilecekleri, katılımlarının tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğu ve kimliklerinin gizli kalacağı bilgisi verildi. Araştırma, 1964 Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne ve sonraki değişikliklerinde belirtilen etik standartlara uygun olarak gerçekleştirildi.

Tablo 1. CS/ÜS Eğitim Programı

Oturumlar	Konular	Süre	Öğrenim Hedefleri
1. Oturum (1. gün)	<ul style="list-style-type: none"> Cinselliğin Temel Kavramları Cinsel Sağlık (Cinsel Mit, Ergenlik, Üreme Çağında Cinsel Sağlık) Cinsel Davranışlar (Güvenli/Riskli Cinsel Davranışlar, Karar Verme) 	90 dk.	<ul style="list-style-type: none"> Cinselliğin Temel Kavramlarını açıklayabilir, Cinsel Sağlık (Cinsel Mit, Ergenlik, Üreme Çağında Cinsel Sağlık) kavramlarını açıklayabilir. Cinsel Davranışlar (Güvenli/Riskli Cinsel Davranışlar, Karar Verme) kavramını açıklayabilir.
2. Oturum (1. gün)	<ul style="list-style-type: none"> Üreme Sağlığı ve Üreme Hakları Cinsellikle ilgili evrensel değerler Cinsel Kimlik Cinsel Kimlik Bozukluğu Kadın ve Erkek Üreme Sisteminin Anatomisi Kadın ve Erkek Üreme Fizyolojisi 	90 dk.	<ul style="list-style-type: none"> Üreme Sağlığı ve Üreme Haklarını bilir. Cinsellikle ilgili evrensel değerleri açıklar. Cinsel Kimliği açıklayabilir. Cinsel kimlik bozukluğu açıklayabilir. Kadın ve Erkek Üreme Sisteminin Anatomisi açıklayabilir. Kadın ve Erkek Üreme Fizyolojisi açıklayabilir.
1.Oturum (2. gün)	<ul style="list-style-type: none"> Cinsel Kimlik Gelişimi Cinsiyet Rol Davranışı Sorunları Cinsellikle İlgili Evrensel Değerler 	90 dk.	<ul style="list-style-type: none"> Cinsel Kimlik Gelişimi açıklayabilir. Cinsiyet Rol Davranışı Sorunları açıklayabilir. Cinsellikle İlgili Evrensel Değerler açıklayabilir.
2.Oturum (2. gün)	<ul style="list-style-type: none"> Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Aile Planlaması 	90 dk..	<ul style="list-style-type: none"> Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar açıklayabilir. Aile Planlaması açıklayabilir.

BULGULAR

Araştırmamıza katılan üreme sağlığındaki genç kadınların yaş ortalaması 20.3±1.8'dir. Üreme çağındaki genç kadınların kişisel özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Katılımcıların %89.6'sı bekar ve %92.7'si lise mezunudur. Kadınların %78.1'inin CS/ÜS ile ilgili bilgilerin aile içinde konuşulmadığını ve %40.6'sı CS/ÜS ile ilgili bilgileri okuldan aldıklarını ifade etmiştir. Kadınların CS/ÜS ile ilgili bilgi düzeylerini %46'9'nun yeterli bulmadığı ve %66.7'sinin CS/ÜS ile ilgili bilgileri lisede almak istedikleri belirlenmiştir. CS/ÜS ile ilgili en çok ihtiyaç duyulan konunun %55.2 ile cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve korunma yolları olduğu saptanmıştır.

Tablo 1. Üreme çağındaki genç kadınların kişisel özellikleri (n=96)

Özellikler	n	%
Sağlık Güvencesi Durumu		
Evet	86	89.6
Hayır	10	10.4
Medeni Durum		
Evli	2	2.1
Bekar	86	89.6
Nişanlı/Sözlü	8	8.3
Mezun Olunan Okul		
Lise	89	92.7
Üniversite ve Üzeri	7	7.3
Şuanda yaşanılan yer		
Evde ailem/akrabam ile birlikte	52	54.2
Evde arkadaş/arkadaşlarım ile	3	3.1
Yurt-lojmanda	41	42.7
Aile tipi		
Çekirdek aile	85	88.5
Geniş aile	11	11.5
Anne Eğitim Durumu		
İlköğretim	71	74.0
Lise	19	19.8
Üniversite ve Üzeri	6	6.3
Baba Eğitim Durumu		
İlköğretim	52	54.2
Lise	29	30.2
Üniversite ve Üzeri	15	15.6
Özellikler	n	%
Ailesinin CS/ÜS ilgili konularda yaklaşımı		
Ailem CS/ÜS ile ilgili bilgiler vererek benimle konuştu	21	21.9
CS/ÜS ilgili bilgiler ailem içinde konuşulmaz.	75	78.1
CS/ÜS ile ilgili herhangi bir sağlık sorun yaşama durumu		
Evet	6	6.2
Hayır	90	93.8
Okullarda CS/ÜS verilmesine yönelik tutumu		
Evet	89	92.7
Hayır	7	7.3
CS/ÜS ile ilgili bilgiler ne zaman verilmeli		
İlköğretimde	29	30.2
Lisede	64	66.7
Üniversitede	3	3.1
CS/ÜS ile ilgili bilgi düzeyini yeterli bulma durumu		
Evet	51	53.1
Hayır	45	46.9
CS/ÜS ile ilgili bilgilerin alınma durumu		
Ailemden aldım	19	19.8
Okuldan aldım	39	40.6
Arkadaşlarımdan aldım	11	11.5

İletişim araçlarından (sosyal medya)	11	11.5
Sağlık personelinde aldım	16	16.7
CS/ÜS ile ilgili bilgileri kimden almak istersiniz		
Ailemden	11	11.4
Okuldan	21	21.9
Arkadaşlarımdan	3	3.1
İletişim araçlarından (sosyal medya)	2	2.1
Sağlık personelinde	59	61.5
CS/ÜS konularını konuşabilme durumu		
Ailemle konuşabilirim	36	27.5
Arkadaşlarımla konuşabilirim	45	46.9
Hiç kimse ile konuşamam	15	15.6
Evlenmeden önce cinsel ilişkiye yönelik tutumu		
Olumlu	11	11.5
Olumsuz	56	58.3
Yorumsuz	29	30.1
Üniversitede CS/ÜS danışma birimi olmalı mı		
Evet	82	85.4
Hayır	14	14.6
CS/ÜS ile ilgili en çok ihtiyaç duyulan konu		
Aile planlaması yöntemleri	29	30.2
Cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve korunma yolları	53	55.2
Gebeliğin oluşumu	4	4.2
Kadın ve erkek üreme sistemi organları ve işleyişi	10	10.4

Tablo 2’de kadınların eğitim öncesi ve sonrası CSBT, CİTÖ, CDİTÖ, CSKHİTÖ, CBHİTÖ, KYİTÖ ilişkin puan ortalamalarının karşılaştırılması sunulmaktadır. Kadınların eğitim sonrasında cinsel sağlık bilgisinin, cinselliğe ilişkin tutum ölçeği puanının ve cinsel davranışlara ilişkin tutum ölçeği puanının eğitim öncesine göre yükseldiği saptanarak, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$, Tablo 2). Kadınların cinsel sağlık ve kişisel hijyene ilişkin tutumu, cinsel yolla bulaşan hastalıklara ilişkin tutumu ve korunma yöntemlerine ilişkin tutumu bakımından eğitim öncesi ve sonrası istatistiksel olarak herhangi bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$, Tablo 2).

Tablo 2. Kadınların eğitim öncesi ve eğitim sonrası cinsel sağlık bilgi testi, cinselliğe ilişkin tutum ölçeği, cinsel davranışlara ilişkin tutum ölçeği, cinsel sağlık ve kişisel hijyene ilişkin tutum ölçeği, cinsel yolla bulaşan hastalıklara ilişkin tutum ölçeği ve korunma yöntemlerine ilişkin tutum ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması

Ölçekler	Eğitim Öncesi Ort ± SS	Eğitim Sonrası Ort ± SS	%95 Güven Aralığı		t	p
			En az	En Çok		
Cinsel Sağlık Bilgi Testi (CSBT)	13.6±2.3	28.5±2.1	-15.48947	-14.21886	-46.418	<0.001
Cinselliğe İlişkin Tutum Ölçeği (CİTÖ)	24.1±3.5	25.3±2.9	-2.23688	-0.24229	-2.468	0.015
Cinsel Davranışlara İlişkin Tutum Ölçeği (CDİTÖ)	30.2±4	31.2±2.9	-2.06695	-0.07888	-2.143	0.035
Cinsel Sağlık ve Kişisel Hijyene İlişkin Tutum Ölçeği (CSKHİTÖ)	37.3±3.9	38.34±3.9	-2.08356	0.16689	-1.691	0.094
Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklara İlişkin Tutum Ölçeği (CBHİTÖ)	26.8±3.1	27.2±2.8	-1.29922	0.48672	-0.903	0.369
Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklardan Korunma Yöntemlerine İlişkin Tutum Ölçeği (CYBHKYİTÖ)	36±4.1	36.5±3.5	-1.64028	.70278	-0.794	0.429

t= paired-sample t test; SS: Standart sapma

TARTIŞMA

Bu araştırmada, üreme çağındaki kadınlara verilen cinsel sağlık/üreme sağlığı eğitiminin kadınların cinsel sağlık bilgi ve davranışlarına ilişkin tutumlarına etkisini incelenmiştir. Cinsel sağlık üreme sağlığı doğumdan ölüme kadar yaşamın ayrılmaz bir parçası olup, fiziksel ve mental sağlığın önemli bir göstergesidir (Evcili ve Gölbaşı, 2017). Eğitimsizlik, toplumun cinselliğe bakış açısı, bilgisizlik ve psikolojik etkenler cinsel sağlık üreme sağlığını önemli derecede etkilemektedir. Bu çalışmaya katılan kadınların %46.9'unun CS/ÜS bilgi düzeylerini yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Aşçı ve Gökdemir (2021) 190 üniversite öğrencisinin dahil edildiği çalışmada, %52.6'sının cinselliğe ilişkin bilgisinin düşük olduğu görülmektedir. Işık ve Arkadaşlarının (2023) Ebelik bölümü öğrencilerinin cinsellik ve cinsel sağlıkla ilişkili bilgi düzeylerinin değerlendirdiği çalışmada %20.5'inin cinsel bilgi düzeyini yetersiz bulmaktadır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization UNESCO), gençlerin okullarda cinsel sağlık eğitiminin sağlıklı cinsel bilgisinin gelişimine katkı sağlayacağını belirtmiştir (UNESCO, 2024). Cinsel sağlık üreme sağlığı bilgi düzeyi yeterli olmaması yanlış bilgi ve güvenli olmayan cinsel davranışlara neden olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca genç kadınlara CS/ÜS eğitiminin verilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda ailenin CS/ÜS ile ilgili konularda %21.9'unun bilgi vererek konuştuğu görülmektedir. Gibson ve ark (2020) anne iletişimi, kızlarının CS/ÜS tarama davranışlarının incelendiği çalışmada cinsel kaygı, annelerden gelen muhafazakar iletişim ile tarama davranışları arasındaki olumsuz ilişkiye aracılık etti.

Araştırmamıza katılan kadınların cinsel sağlık bilgi testi puan ortalamalarını eğitim sonrası, eğitim öncesine göre anlamlı düzeyde arttırdığı saptanmıştır. Cinsel sağlık eğitiminin bilgi, danışmanlık becerileri ve cinsel tutum değişikliği üzerindeki etkisini değerlendirdiği ön test ve son test bir çalışmada cinsel sağlık bilgi durumlarının arttığı bildirilmiştir (Ross ve ark., 2021). Ayrıca yapılan Transteorik Model Temelli Sağlıklı Gençlik Programının üniversiteli kadınların cinsel sağlık bilgi ve davranışlarına etkisini inceleyen başka bir çalışmada üniversiteli kadınların cinsel sağlık bilgi davranışlarını olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir (Karatana ve ark. 2022). Cinsel sağlık derslerinin hemşirelik öğrencilerinin cinsel/üreme sağlığı bilgi düzeylerine ve cinsel mit inançlarına etkisini inceleyen çalışmada cinsel sağlık bilgilerinin düşük olduğu ve yapılan eğitimin cinsel sağlık bilgilerini arttırdığı görülmektedir (Özsoy ve Bulut, 2017). Üreme çağındaki kadınların cinsel sağlıklarını olumlu yönde etkileyebilmek için, güvenilir, yeterli bilgiye gereksinimleri eğitim programlarıyla desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Çalışmamızda cinsel sağlık bilgi puanlarının yüksek çıkması eğitimin etkinliğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada cinselliğe ilişkin tutum ölçeği puan ortalamaları eğitim sonrası, eğitim öncesine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Araştırmamıza benzer olarak yapılan bir çalışmada cinsel sağlık dersi alan öğrencilerin tutum ve inanç puanlarının, almayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Doğan ve ark. 2022). Bilgiç ve ark (2023) hemşirelerin cinsel sağlık bakım uygulamalarının ve cinsel bakıma ilişkin tutum ve inançlarını incelediği çalışmada cinsel tutum ve inançları ölçeği puanının yüksek olduğu görülmektedir (Bilgiç ve ark. 2023). Hemşirelik öğrencilerine cinsel sağlık konusundaki tutumlarına yönelik yapılan akran eğitimlerinin, cinsel sağlık konusundaki tutumlarının puan ortalamalarını yükselttiği bildirilmiştir (Çulha ve Afşin 2023). Ülkemizde cinselliğe ilişkin tabular cinselliğe ilişkin tutumları etkilemektedir. Cinsellik konusunun gizli tutulması, konuşulmasının yanlış anlaşılabilmesi düşünüldüğü için yeterince konuşulmadığı ve eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde sıkıntılar yaşanabilmektedir.

Üreme çağındaki genç kadınların cinsel davranışlara ilişkin tutumunu doğup büyüdüğü aile ortamı, sosyal çevre cinsel tutumlarını etkileyebilmektedir. Bu araştırmada kadınların cinsel davranışlara ilişkin tutum ölçeği puan ortalamaları eğitim sonrası, eğitim öncesine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Türkiye'deki bir üniversitedeki öğrencilerin cinsel tutumlarının davranışlarının incelendiği bir çalışmada, öğrencilerin %80.7'sinin evlilik öncesi cinsel ilişkiye karşı olduğu, hoşgörülü bir cinselliği tercih etme eğilimlerinin fazla olduğu görülmektedir (Aşçı ve ark. 2016). Duran Aksoy (2020) çalışmada cinsel tutumların toplumdaki değerlerden etkilendiği görülmektedir. Ayrıca çalışmada eğitim sürecinin CS/ÜS kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri görülmüştür. Cinsel sağlık eğitiminin sosyalleşmenin cinsel tatmin, tutumlar ve öz yeterliliğin geliştirilmesinde katkı sağladığı bildirilmiştir (Nurgitz ve ark. 2021). Bu durum CS/ÜS eğitimlerinin önemini ortaya koymaktadır.

Menstruasyon tutumunun genital hijyen davranışlarına etkisini inceleyen bir çalışmada genital hijyen davranışları ve adet hijyeni arasında olumlu ilişki olduğu saptanmıştır (Yağız Altıntaş ve ark. 2021). Vajinal enfeksiyonlar kadınların genital hijyen bilgi puan ortalamalarının orta düzeyin biraz üzerinde olduğu ve yetersiz bilgiye sahip olduğu belirlendi. Yapılan bir çalışmada, genital hijyen uygulamaları kadınların vajinal enfeksiyon riskini arttırdığı görülmektedir (Yeşilçiçek Çalık ve ark., 2019). Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin genital hijyen davranışlarının vajinal ve idrar yolu enfeksiyonları üzerine etkisini inceleyen bir çalışmada genital hijyen davranışlarının iyi düzeyde olduğu ve sınıf seviyesi arttıkça genital hijyen davranışlarının olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir (Şolt Kırcı ve ark. 2022). Araştırmamızın bulguları literatürle benzerlik göstermektedir. Bu durum kadınların eğitim öncesi kişisel hijyen davranışlarının yüksek olması, eğitim sonrası puan ortalamaları arasında ilişkiyi etkilememiştir. Kişisel sağlık davranışlarının geliştirilmesi kadın sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından önemlidir.

Üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmaya ilişkin bilgi ve tutumlarının incelendiği çalışmada CYBH'dan korunmasına ilişkin daha fazla bilgi gereksinimlerinin olduğu görülmektedir (Sayar ve Yarar, 2021). Türkiye'de üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgi düzeyinin incelendiği sistematik derlemede, Öğrencilerin çoğunluğunun CYBH konusunda bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Genel olarak bilgi düzeyi orta ve yeterli düzeyde olan öğrenciler sağlık ile ilgili bölümdeki öğrencilerden oluşmaktadır (Yıldırım ve Erbil, 2021). Hemşirelik öğrencilerinin CYBH hakkındaki bilgi düzeyi ve görüşlerinin incelendiği çalışmada öğrencilerin %60,5'inin CYBH konusunda bilgisinin iyi düzeyde olduğu, %44,1'inin bilgi edinme gereksinimi olduğunu belirtmişlerdir (Turan ve Erdoğan, 2017). Çalışmamızda CYBHİT ve CYBHKYİT ölçeklerinin puan ortalamaları eğitim öncesi ve sonrası bakımından istatistiksel olarak ilişki bulunmamaktadır. Bu durumun çalışmaya kadınların çoğunun bekar olması ve cinsel yönden aktif olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın belirli sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle araştırmaya sadece kadınlar dahil edildi. Cinsellik ve üreme sağlığı her iki cinsiyetle de ilgilidir. İleriki çalışmalara erkeklerin de dahil edilmesi konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise çalışmanın tek merkezde ve nispeten homojen bir çalışma grubuyla gerçekleştirilmiş olmasıdır. Heterojen bir çalışma grubuyla yapılacak araştırmalar çalışmanın genellenmesi açısından önemli olacaktır. Ayrıca çalışmada son test değerlendirmesi eğitim tamamlandıktan hemen sonra yapılmıştır. Zaman kısıtlılığı nedeniyle eğitimin etkililiğini değerlendirmek için daha uzun bir takip yapılamadı.

SONUÇ

Üreme çağındaki kadınlara verilen CS/ÜS eğitiminin, kadınların cinsel sağlık bilgisine, cinselliğe ilişkin tutumuna ve cinsel davranışlara ilişkin tutumuna olumlu etkisi olduğu saptandı. Bununla birlikte kadınların cinsel sağlık ve kişisel hijyene ilişkin tutumu, cinsel yolla bulaşan hastalıklara ilişkin tutumu ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma yöntemlerine ilişkin tutumu bakımından eğitim öncesi ve sonrasında herhangi bir farklılık bulunmadı. Üreme çağındaki kadınlara yönelik CS/ÜS ile ilgili eğitimler yanlış ve eksik bilgilerin giderilmesi sağlanarak toplum sağlığı ve refah düzeyini koruyup geliştirmeye katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu eğitimler CS/ÜS ile ilgili sorunları, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar veya diğer cinsel sağlıkla ilgili konularda riskli davranışları azaltabilecek sağlıklarını ve iyilik hallerini destekleyen yaşam boyu tutum ve davranışları benimsemelerine yardımcı olabilir. Ayrıca bu eğitimler kadınların CS/ÜS ve haklarını öğrenmeleri ve savunmalarında da etkili olabileceği düşünülmektedir. CS/ÜS ve hizmetlerine erişim bir insan hakkıdır ve bu noktada üreme çağındaki genç kadınların katılımı çok önemlidir.

Teşekkür

Bu çalışmaya katılan tüm katılımcılara teşekkür ediyoruz.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin tüm yazarları, makaleye ilişkin herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Yazar Katkıları

Fikir/kavram: SÇ, HAD, COT; Tasarım: SÇ, HAD; Danışmanlık: SÇ; Veri toplama ve/veya Veri İşleme: COT, SÇ; Analiz ve/veya Yorum: SÇ, HAD; Kaynak tarama: COT, HAD, SÇ; Makalenin Yazımı: SÇ, COT; Eleştirel inceleme: SÇ, HAD.

Finans Desteği

Bu araştırmada herhangi bir resmi, ticari ya da kar amacı gütmeyen finansal bir destek almamıştır.

KAYNAKLAR

- Altıntaş, R. Y., Bakır, S., GÜL., İrem, Süer, N., Kavlak, O. (2021). Hemşirelik öğrencilerinde menstruasyon tutumunun genital hijyen davranışlarına etkisi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15(3), 568-575.
- Aşçı, Ö., Gökdemir, F., Kanbay, Y. (2016). Türkiye'deki bir üniversitedeki öğrencilerin cinsel tutumlarının incelenmesi. *Int J Health Sci Res*, 6 (6), 245-53.
- Bates, J. (2011). Broaching sexual health issues with patients. *Nursing Times*, 107(48), 20–22.
- Bhradwaj, P. (2023). Gender As Road Block To Access Reproductive Health Rights Of Women. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 16(2).
- Bilgiç, D., Dağlar, G., Aksoy, Ö. D., Uçuk, Sultan., Sevimligül, G. (2023). Hemşirelerin Cinsel Sağlık Bakım Uygulamalarının ve Cinsel Bakıma İlişkin Tutum ve İnançlarının Belirlenmesi. *Gevher Nesibe Journal Of Medical And Health Sciences*, 8(4), 1049-1059.
- Boti Sidamo, N., Hussen, S., Shegaze Shimbire, M., Zerihun, E., Godana Boynito, W., Abebe, S., Abdulkadir, H. (2023). Effectiveness of curriculum-based sexual and reproductive health education on healthy sexual behaviors among year one students at Arba Minch University: A quasi-experimental study. *Plos one*, 18(10), e0288582.
- Bozdemir, N., Özcan, S. (2011). Cinselliğe ve cinsel sağlığa genel bakış. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 5(4), 37–46.
- Çulha, Y., Afşin, F. (2023). Hemşirelik Öğrencilerinde Cinsel Sağlık Tanılamasına İlişkin Akran Eğitiminin Cinsel Sağlık Konusundaki Tutumlarına Etkisi. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*, 5(1), 23-28.
- Decker, M. J., Zárate, C. G., Atyam, T. V., Saphir, M. (2023). Improving Adolescent Perceptions of Barriers and Facilitators to Sexual and Reproductive Health Services Through Sexual Health Education. *Journal of Adolescent Health*, 72(1), 138-146.
- Doğan, N., Fışkın, G., Yüceler Kaçmaz, H. (2022). Cinsel sağlık dersi alan ve almayan öğrencilerin cinsel sağlık bakımına ilişkin inanç ve tutumları. *Androloji Bülteni*, 24(1), 1-10. <https://doi.org/10.24898/tandro.2022.67689>
- Duran Aksoy, O. (2020). Assessing the sexual attitudes of midwifery students and their opinions on sexuality in people with disabilities. *Sexuality and Disability*, 38(2), 329-342.
- Ejder Apay, S., Nagorska, M., Akpınar, R. B., Celik, A. S., Binkowska-Bury, M. (2013). Student comparison of sexual myths: Two-country case. *Sexuality and Disability*, 31(3), 249–262.
- Esen E., Siyez D. M. (2017). Cinsel sağlık eğitimi programının 9. Sınıf öğrencilerinin cinsel sağlık bilgi düzeyleri ve tutumlarına etkisi effect of sexual health education programme on 9 th grade students' sexual health knowledge and attitude. *HUJ Educ*, 32, 560-580.
- Evcili, F., Golbasi, Z. (2017). Sexual myths and sexual health knowledge levels of Turkish university students. *Sexuality & Culture*, 21(4), 976–990.
- female population rate in the world, <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL.FE.ZS>. E. T. 06.11.2023.
- Frost M, Cares A, Gelman K. (2016) Accessing sexual and reproductive Health care and information: Perspectives and recommendations from young Asian American women. *Sex Reprod Health*, 10:9e13.
- Gonenc, I. M., Alan Dikmen, H., Golbasi, Z. (2021). The effect of whatsapp-based and conventional education methods on sexual myths and sexual health knowledge: A comparative intervention study in midwifery students. *International Journal of Sexual Health*, 33(3), 326-341.
- Işık, H. K., Aytekin, M. Ş., Kahraman, A., Öcalan, D. (2023). Ebelik bölümü öğrencilerinin cinsellik ve cinsel sağlıkla ilişkili bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Anatolian Journal of Health Research*, 4(3), 125-131.
- Karadeniz, H., Öztürk, R., Ertem, G. (2019). Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniğine Başvuran Kadınların Genital Hijyen Davranışlarının Analizi. *Erciyes Medical Journal/Erciyes Tıp Dergisi*, 41 (4).
- Maziarz LN, Dake JA, Glassman T. (2020) Sex education, condom access, and contraceptive referral in U.S. high schools. *J Sch Nurs* 36:325e9.
- Murray Horwitz, M. E., Pace, L. E., Ross-Degnan, D. (2018). Trends and disparities in sexual and reproductive health behaviors and service use among young adult women (aged 18–25 years) in the United States, 2002–2015. *American Journal of Public Health*, 108(S4), S336-S343.

- Ngwibete, A., Ogunbode, O., Timothy, S. O., Omigbodun, A. (2023). Reproductive health challenges among women in internally displaced camps in Benue State: A protocol for a community-based health education interventional study. *African Journal of Reproductive Health*, 27(10).
- Nurgitz, R., Pacheco, R. A., Senn, C. Y., Hobden, K. L. (2021). The impact of sexual education and socialization on sexual satisfaction, attitudes, and self-efficacy. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 30(2), 265-277.
- Özdemir, B. N. K., Buran, A. (2023). Yetişkin Bireylerin Cinsel Mitlere İnanma Düzeyleri, Cinsel Tutumları Ve Benlik Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Social Humanities Sciences Research*, 10(96), 1282-1291.
- Özsoy, S., Bulut, S. (2017). Cinsel sağlık bilgisi dersinin hemşirelik öğrencilerinin cinsel mitleri üzerine etkisi. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 3(2), 54-67.
- Rahimi-Naghani, S., Merghati-Khoei, E., Shahbazi, M., Khalajabadi Farahani, F., Motamedi, M., Salehi, M., Karimi, M., Hajebi, A. (2016). Sexual and reproductive health knowledge among men and women aged 15 to 49 years in metropolitan Tehran. *The Journal of Sex Research*, 53(9), 1153-1164.
- Ross, M. W., Bayer, C. R., Shindel, A., Coleman, E. (2021). Evaluating the impact of a medical school cohort sexual health course on knowledge, counseling skills and sexual attitude change. *BMC medical education*, 21(1), 1-10.
- Saral, R., Yiğit, Ö., Süleyman, İ. B. Z. E., Öztürk, G. (2023). Determination of Women and Reproductive Health Awareness in Emergency Department: A Descriptive Cross-Sectional Study. *Anatolian Journal of Emergency Medicine*, 6(1), 32-36.
- Sayar, S., Yarar, S. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklardan Korunmaya İlişkin Bilgi Ve Tutumlarının İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9 (2), 732-745.
- Sexual Health, https://www.who.int/health-topics/sexual-health#tab=tab_1 E. T. 06.11.2023.
- Şolt, A., Hür., Seçil, Karaman, S., Avcı, N., Aka, N (2022). Effects of Genital Hygiene Behaviors of Midwifery and Nursing Students on Vaginal and Urinary Tract Infections. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (16), 202-222.
- Tanyağ, M. (2018). Cinsel sağlık ve üreme sağlığı Güneydoğu Asya için bir güvenlik sorunudur. *Avustralya Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 72 (6), 495-499.
- Toker, S., Çıtak, G. (2021). Türkiye’de Üreme Çağındaki Kadınların Güncel Sağlık Göstergeleri. *TOGÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 72-84.
- Turan, T., Erdoğan Ç. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Görüşleri. *JAREN*, 3:129-36. https://jag.journalagent.com/jaren/pdfs/JAREN_3_3_129_136.pdf
- UNESCO. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2018). *International Technical Guidance on Sexuality Education: An Evidence-Informed Approach*. Paris: UNESCO. <https://www.unesco.org/en/health-education/cse>, Erişim Tarihi: 19.01.2024
- Ünal Toprak, F., Turan, Z. (2021). Türkiye’de cinsel sağlık derslerinin hemşirelik öğrencilerinin cinsel/üreme sağlığı bilgi düzeylerine ve cinsel mit inançlarına etkisi: Ön test-son test kontrol gruplu tasarım. *Psikiyatrik Bakımda Perspektifler*, 57 (2), 667-674.
- Vieira Martins, M., Karara, N., Dembiński, L., Jacot-Guillarmod, M., Mazur, A., Hadjipanayis, A., Michaud, P. A. (2023). Adolescent pregnancy: An important issue for paediatricians and primary care providers—A position paper from the European academy of paediatrics. *Frontiers in Pediatrics*, 11, 1119500.
- World Health Organization. (2005). *Adolescent pregnancy. Issues in adolescent health and development*. Department of child and adolescent health and development. Geneva:340 I. M.
- World Health Organization. *Adolescent pregnancy: evidence brief* (2019).
- World Health Organization. *Trends in maternal mortality: 2000 to 2017: estimates by WHO, UNICEF, UNFPA, World Bank Group and the United Nations Population Division*. Geneva: World Health Organization; 2019:71-89.
- Yıldırım, F., Erbil, N. (2021). Türkiye’de üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda bilgi düzeyi: Sistematik derleme. *Androloji Bülteni*, 23(3).
- Yücesan, A., Alkaya, S. A. (2018). Okullarda Göz Ardı Edilen Bir Konu: Cinsel Sağlık Eğitimi. *Suleyman Demirel University Medical Faculty Journal*, 25(2), 200-209.
- Zeren, F., Gürsoy, E. (2018). Neden Cinsel Sağlık Eğitimi?. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 29-33.